

A pályázatok értékelése

Tisztelt Elnök Úr, Kedves Hallgatóság!

Örömmel jelenthetem bevezetés helyett, hogy a pályázati kiírás, melyet ez év januárjában tettünk közzé, szép sikereket hozott. Úgy érezzük, megértették eredeti szándékunkat, s ha sok jelentkezőt a pályázat elkészítésében meg is akadályozott valamiféle „vis maior”, a részvétel nemes szándéka akkor is dicséretet érdemel.

Sokan talán el sem hiszik, mennyire megható 80-90 év feletti honfitársaink kézzel írott munkáit olvasni, mennyire meggyőző, amikor a géppel írott szövegben a távolból jött dolgozaton minden egyes ékezet kézzel van bejegyezve.

Néhány idézet a dolgozatokból ékeesebben beszél minden retorikai közhelynél: „Munkámmal nem valamiféle díjat kívánok nyerni – írja egyik pályázónk (Gyetvay Iván) –, csupán szeretném elérni, hogy néhány gyakorlatilag névtelen becsületes ember emléke ne merüljön a feledés homályába.”

Egy hölgy (Tóthné Bíró Katalin): olyan egyszerű embereket kíván bemutatni, „akik «csak» becsületesen és tisztességesen tették mindennapi dolgukat.”

Nagyon dicséretes és elismerést érdemlő mindenki munkája, aki vette magának a fáradságot, és megtisztelt bennünket írásával. E versenyben vesztes nincs csak nyertesek, mi valamennyien, akik itt vagyunk, s azok is akik nem lehetnek jelen. Mindenkinek, aki pályázott – akár befért a díjazottak sorába, akár nem –, megköszönöm fáradozását, s Petőfivel mondom: „áldja meg az Isten mind a két kezével.”

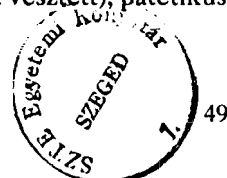
A pályázat által támasztott formai követelményekről:

A kb. 40 ezer n (23 gépelt oldal) terjedelmet általában betartották, a nagyobb művekből – instrukcióink szerint – fejezeteket emeltek ki elbírálásra, előfordult a kétválasztásos módszer is (amikor egy szerző két egymással összefüggő dolgozatot nyújtott be, valószínűleg terjedelmi okokból), volt olyan idős pályázónk is, aki a gépoldalt összetévesztve a nyomdai ívvel (két oldalon) nyújtott be pályázatot. Kéziratot csak végső esetben fogadtunk el (két ilyen dolgozatunk volt, egy harmadik szerzője utólag gépiratban is megküldte művét). A határidő betartásáról: voltak csúszások postai és más okok miatt, de a bizottság minden beérkezett munkát elfogadott és elbírált.

A tartalmi követelményekről elmondható: eleget tettek annak az elvárásnak, hogy a műnek önálló kutatáson kell alapulnia (voltak persze összeollózott írások is).

A témaválasztások gyakran remekbe sikerültek, a forrásmegjelölés viszont sokszor elmaradt, s elég gyakran nem derült ki a szakirodalmi tájékozottság sem. Az anyag összegyűjtése, elrendezése, értékelése önállóságról tanúskodott, igazolta, hogy szerzőjének saját ítélete, nézete, koncepciója van; kitetszett mindegyik munkából, hogy szereplője az egyén, a cselekvő ember (alulnézeti történelemben), ő áll a középpontban a sima szakszerű, egyszerű genealógián túlmutató ábrázolásban.

Nagy érdeme szinte minden szerzőnek a közérthető stílus, amelyben egyaránt előfordul lírai hangvétel (érzelemgazdag, bizakodó vagy reményt vesztett), patetikus

(lelkesedő nagy szavakkal, néha emlékbeszédnek beillő fogalmazásban), száraz adatközlő, regényes (életregény alcímmel). Legjobban sikerültek a jó kedélyű, olykor tréfás anekdotázó írások.

Pontos tematikai elhatárolódás lehetetlen volt, hiszen sokan családjuk története elé rövid településtörténetet írtak, mások beledolgozták a település történetébe saját felmenőik históriáját. Statisztikusan valamivel több volt a családtörténet, kevesebb a helytörténeti írás.

A dolgozatok tartalmi gazdagsága rendkívül sokrétűre sikeredett. A teljesség igénye nélkül tallózva:

A helytörténeti munkák – állíthatjuk – átfogták az egész Kárpát-medencét Baktakéktől (BAZ) Tatrangig (Barcaság), Losonctól Székelyudvarhelyig, Soprontól Istensegítsig (Moldva), Papolctól Nyékvárkonyon át Szentábrahámgig. E témakörhöz sorolhatjuk az intézménytörténeti dolgozatokat is, melyek körébe számos iskolatörténet (Siklós, Kaposvár, Dés, alföldi tanyai iskolák), ipartörténet (debreceni tégláégető, szarvasi nyomda), kultúr- és sporttörténet (hevesi dalegylet, szekszárdi német színház, földesi sportklub), pedagógiatörténet (borsodi gyerekek, nagybányai magyar oktatás), művészettörténet (dési temető, feldebrői templom, soproni emlékek), technikatörténet (erdélyi fürdőkultúra, gyomaendrődi motormúzeum), irodalomtörténeti polémiák (Báthoryak Kolozsvár főterén, a Ménfőn született irodalmárok rokoni, stb.) tartozott. Talán külön kategóriába kellett volna sorolni a regionális történeti munkákat (Mezőség, Őrség, Gyimes, Mátra-vidék, Bukovina, Jászság), ám ezek kevés száma miatt a differenciálástól eltekintettünk. Kaprunk kifejezetten demográfiai jellegű munkákat is (Oroszfa, Kézdiszék, Zalavár, Kolozsvár), tanszékünk e témában illetékes kutatója, dr. Kováts Zoltán nagy öröme. Unikum volt egy, személyre nyomozó írás is (1849 nyarán magukra hagyott gyerekek családjának kutatása).

Egyesek szakszerű néprajzi munkákkal jelentkeztek, megismerhettük a párválásztás szokását Nagybárkányban, másutt a táplálkozási szokások kerültek terítékre. több, búcsújárásra visszaemlékező dolgozat született, de a zsolcai elsüllyedt templom legendája vagy a murakresztúri csülkőzés módja is megőrkítést nyert.

Nagyon sok szép és értékes munkát kaptunk családtörténetből is. Szakszerű genealógiai munkák és csak a harmadik ósig visszatekintő hagyománnyal jelentkezők egyaránt voltak. Nagy múltú, előkelő származású családok (Herényi és Felsőolaszi Herényi család története vagy a Nagymadai és Várbogyai Bogyay család históriája) éppúgy szerepeltek, mint a Tajti Tajthyak vagy a polgárosult Szentimrey és Dánfi család; a podolini eredetű Irányi család csakúgy mint a német eredetű Mayer, az olasz Andreetti, a kisteleki morva eredetű Csajka vagy a simontornyai zsidó Fried család.

Meghatóan szép memoárok is keletkeztek: az eltűntnek nyilvánított apa szellemi hatását bemutató, a falusi életközösség éltető erején növekvő, egyszerűen csak a hétköznapiakra vagy jeles napokra emlékezők egyaránt. Beküldtek néhány életrajzot is: Andreetti Károly, Hörömpöly Mihály, a Lenkey-fivérek vagy Teleki László gróf életrajzokról.

Nagyon sok adat gyűlt össze a múlt vagy inkább a közelmúlt egyszerű embereket is érintő, néha nagyon is mélyen érintő eseménytörténetéhez az emigrációkat, kitelepítéseket, a zsidóüldözést, a málenkij robotot, a hadifogságot, a diaszpórában vagy kisebbségi sorban élést illetően.

Többen történelmi eseményekhez nyúltak vissza: a kuruc korhoz, 1848/49 eseményeihez, a két világháborúhoz, a téveszesítések lefolyásához, 1956 eseményeihez és azok hatásához, aktuális politikai témákhoz (pl. hogyan ünnepelték meg az államalapítás millenniumát).

Oktatási céllal készült speciális munkákkal is találkozhattunk, pl. Hatvan története (segédkönyv a helytörténet oktatásához) vagy Szécsény jeles szülöttei (életrajzi lexikon).

Mielőtt a statisztikai adatokra térnék rá, köszönetet mondok Önöknek, pályázóknak, Dr. Kelemen József úrnak, e pályázat kitervelőjének, Dr. Samu Mihály professzor úrnak az ügy felvállalásáért, Szécsény város elöljáróságának e konferencia megrendezéséért, a Belvedere Meridionale Alapítványnak egész évi fáradságos tevékenységéért, s külön köszönöm valamennyi munkatársam önfeláldozó munkáját, különösen kiemelve Balog Éva és Dr. Bezdán Sándor kollegáimat, akiknek odaadó munkája nélkül e rendezvényre nem kerülhetett volna sor.

A Bíráló Bizottság az Emberközpontú Fenntartható Társadalomért Alapítványnak javaslatot tett a kiírás szellemében egy I. díjra, amelyet azonban valójában kiemelt díjként kezelt, s csak a II. díjtól különböztetett meg kategóriákat (helytörténet, családtörténet, intézménytörténet mint tudományos kategóriák, esszé, ifjúsági díj, különdíjak).

[Ezt követően a díjazásra javasoltak névsora következett, amelyet e kötetünkben külön dokumentum tartalmaz. Más, itt felsorolt statisztikai adatokat pedig a zárójelentésbe vittünk át.]

Végezetül, ismételten megköszönve valamennyi résztvevő munkáját, pályázatát felkérem az Elnök Urat az EFTA által odaítélt díjak átnyújtására.

Köszönöm szíves türelmüket!

Szécsény, 2000. október 22.